

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 47 став 1 точка 6 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10, 123/12, 43/14, 153/15, 6/16 и 83/18), член 18 став 5, член 71 став 8 и член 72 став 3 од Законот за банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/07, 90/09, 67/10, 26/13, 15/15, 153/15, 190/16 и 7/19 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 101/19), Советот на Народната банка на Република Северна Македонија донесе

ОДЛУКА

за начинот на утврдување поврзани лица и за лимитите на изложеноста

(„Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.198/20)

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа одлука се пропишуваат начинот на утврдување поврзани лица, изложеност кон лице и голема изложеност и начинот на утврдување и следење на лимитите на изложеноста.

2. Одделни изрази употребени во оваа одлука го имаат следново значење:

2.1 Под „лице“ се подразбира клиент на банката, подружница на банката, акционер со квалификувано учество во банката и лице со посебни права и одговорности во банката.

2.2 Под „изложеност кон лице“ се подразбира вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банката кон тоа лице, без да се пондерира со соодветните пондери на ризичност, согласно со регулативата на Народната банка на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка) за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, вклучувајќи ги и вложувањата во хартии од вредност издадени од тоа лице, што подразбира збир на изложеноста на банката кон лицето којашто произлегува од портфолиото на банкарските активности и од портфолиото за тргување.

2.3 Под „голема изложеност“ се подразбира изложеност на банката кон лице или изложеност кон група поврзани лица, еднаква или поголема од 10% од сопствените средства на банката утврдени согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

2.4 Под „изложеност кон лице на консолидирана основа“ се подразбира збир на изложеностите на сите членки во банкарската група кон тоа лице.

2.5 Под „одбитни ставки од изложеноста кон лице“ се подразбира:

- обратен репо-договор (англ. reverse repo) со друга банка со кој се купуваат побарувања обезбедени со недвижен имот, доколку се смета за изложеност кон лицата чишто обврски се купени (изложеност кон трето лице), согласно со точката 8 од оваа одлука;
- гаранција или контрагаранција издадена од трето лице, доколку се смета за изложеност кон лицето коешто ја издало гаранцијата или контрагаранцијата (изложеност кон трето лице), согласно со точката 9 од оваа одлука;
- изложености коишто не се вклучуваат во пресметката на лимитите на изложеност, согласно со главата V од оваа одлука.

2.6 Под „поврзани лица“ се подразбираат:

- две или повеќе лица кои претставуваат единствен ризик бидејќи едно од нив, директно или индиректно, остварува контрола во другото, или во другите лица (во понатамошниот текст: лица поврзани преку контрола);
- две или повеќе лица кои не се поврзани преку контрола, но претставуваат единствен ризик бидејќи се меѓусебно поврзани на тој начин што финансиските проблеми кај едното од нив може да предизвикаат проблеми во отплатата на обврските на другото и/или на другите лица (во понатамошниот текст: лица кај кои постои економска поврзаност), или
- две или повеќе физички лица доколку едното физичко лице е брачен другар или лице со кое живее во вонбрачна заедница, дете или посвоено дете, родител или лице под старателство на другото физичко лице (во понатамошниот текст: поврзани физички лица).

2.7 Под „лица поврзани со банка“ се подразбираат:

- подружници на банката и други лица со кои банката има блиски врски;
- акционери со квалификувано учество во банката и лицата поврзани со нив, како и одговорните лица на тие акционери – правни лица, или
- лица со посебни права и одговорности во банката и лицата поврзани со нив.

2.8 Под „група поврзани лица“ се подразбираат сите лица коишто се меѓусебно поврзани преку контрола, лица кај кои постои економска поврзаност и/или се поврзани физички лица.

2.9 Под „изложеност кон група поврзани лица“ се подразбира збир на изложеностите кон сите лица кои се дел од групата поврзани лица.

2.10 Под „индиректна контрола“ се подразбира контролата којашто едно лице ја остварува во друго правно лице преку трето правно лице со кое првото лице е поврзано преку контрола, при што третото правно лице има директна контрола во второто правно лице.

За сè што не е дефинирано со оваа одлука, соодветно се применува значењето на термините утврдено со Законот за банките и со подзаконските акти донесени врз основа на тој закон.

II. ИЗЛОЖЕНОСТ КОН ЛИЦЕ

3. Распоредувањето на одделните позиции во портфолиото на банкарските активности и во портфолио за тргување е согласно со одредбите од регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

4. Изложеноста на банката кон лице којашто произлегува од портфолиото на банкарските активности ја вклучува билансната и вонбилансната изложеност кон тоа лице што не претставува дел од изложеноста на банката којашто произлегува од портфолиото за тргување, утврдена согласно со точката 5 од оваа одлука.

Билансните и вонбилансните побарувања од ставот 1 од оваа точка се искажуваат во нето-износ, како разлика помеѓу нивната сметководствена вредност и соодветниот износ на извршената исправка на вредноста или издвоената посебна резерва, износот на премијата или дисконтот и промените на објективната вредност (без да се земе предвид износот на акумулираната амортизација).

По исклучок на ставот 2 од оваа точка, билансните и вонбилансните побарувања од ставот 1 од оваа точка не се намалуваат за износот на извршената исправка на вредноста или издвоената посебна резерва за:

- изложеноста кон лице (вклучувајќи ги и владите и централните банки) со кредитен рејтинг еднаков или понизок од ЦЦЦ+ (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Цаа1 (согласно со рејтингот на „Мудис“);
- изложеноста кон лице со кредитен рејтинг повисок од кредитниот рејтинг од алинејата 1 од овој став, но е со седиште во земја чијшто кредитен рејтинг е еднаков или понизок од ЦЦЦ+ (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Цаа1 (согласно со рејтингот на „Мудис“);
- изложеноста кон лице кое нема кредитен рејтинг, но е со седиште во земја чијшто кредитен рејтинг е еднаков или понизок од Б- (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Б3 (согласно со рејтингот на „Мудис“) или е со седиште во земја за која не е утврден кредитен рејтинг;
- изложеноста кон лице (нефинансиско лице) коешто има побарувања врз основа на финансиски кредит, еднаков или поголем на/од 31.000.000 денари, од друго нефинансиско лице со кредитен рејтинг еднаков или понизок од ЦЦЦ+ (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Цаа1 (согласно со рејтингот на „Мудис“);
- изложеноста кон лице (нефинансиско лице) коешто има побарувања врз основа на финансиски кредит, еднаков или поголем на/од 31.000.000 денари, од друго нефинансиско лице со кредитен рејтинг повисок од кредитниот рејтинг од алинејата 4 од овој став, но е со седиште во земја чијшто кредитен рејтинг е еднаков или понизок од ЦЦЦ+ (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Цаа1 (согласно со рејтингот на „Мудис“);
- изложеноста кон лице (нефинансиско лице) коешто има побарувања врз основа на финансиски кредит, еднаков или поголем на/од 31.000.000 денари, од друго нефинансиско лице за кое не е утврден кредитен рејтинг, но е со седиште во земја чијшто кредитен рејтинг е

еднаков или понизок од Б- (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Б3 (согласно со рејтингот на „Мудис“) или е со седиште во земја за која не е утврден кредитен рејтинг.

Во случаите кога изложеноста од ставот 3 алинеи 4, 5 и 6 од оваа точка е поголема од износот на финансискиот кредит од овие алинеи, изложеноста не се намалува само за оној дел од исправката на вредноста, односно од посебната резерва којшто е еднаков на износот на финансискиот кредит.

5. Изложеноста на банката кон лице којашто произлегува од портфолиото за тргување ја претставува нето-позицијата на финансиските инструменти согласно со начинот на утврдување на капиталот потребен за покривање на пазарните ризици определен во регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

6. При утврдувањето на изложеноста кон лице согласно со точките 4 и 5 од оваа одлука, банката треба да ги вклучи и следниве позиции:

- изложеностите врз основа на финансиски деривати дефинирани согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, како и дериватите склучени за заштита или пренос на кредитниот ризик (кредитни деривати), склучени со лицето, за кои се утврдува капитал потребен за покривање на ризикот од другата договорна страна, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;
- изложеностите врз основа на финансиски деривати дефинирани согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, како и дериватите склучени за заштита или пренос на кредитниот ризик (кредитни деривати), склучени со други лица, доколку предметот на финансискиот дериват е издаден од лицето;
- изложеностите врз основа на трансакции за кои се утврдува капитал потребен за покривање на ризикот од порамнување, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;
- изложеностите врз основа на позиции на секјуритизација и вложувања во удели на отворени инвестициски фондови при што се зема предвид економската суштина на овие изложености и нивниот инхерентен ризик со цел да се утврди дали постои изложеност и врз основа на овие побарувања.

7. Изложеноста кон лице не ги вклучува следниве позиции:

- позицијата врз основа на порамнување на девизните трансакции, настаната во период не подолг од 48 часа по извршеното плаќање;
- позицијата врз основа на порамнување на трансакциите на купување или продажба на хартии од вредност, настаната во период не подолг од три работни дена по денот на плаќањето или по денот на испораката на хартиите од вредност, во зависност од тоа што се случило порано;
- позицијата врз основа на платежни трансакции, клиринг и порамнување во која било валута и кореспондентско банкарство или клиринг на финансиски инструменти, порамнување и старателски

услуги за клиенти и слично, којашто не трае подолго од крајот на следниот работен ден;

- позицијата врз основа на платежни трансакции, клиринг и порамнување во која било валута и кореспондентско банкарство и слично коишто се извршуваат кон институции, настаната во текот на работниот ден;
- позициите коишто согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, претставуваат одбитни ставки од сопствените средства на банката.

8. Изложеноста на банката врз основа на склучен обратен репо-договор (англ. reverse repo) со друга банка со кој се купуваат побарувања од другата банка обезбедени со недвижен имот, може да се смета за изложеност кон лицата чишто обврски се купени (изложеност кон трето лице), доколку се исполнети следниве услови:

- побарувањата се целосно обезбедени со станбен објект којшто ги исполнува условите за побарување покриено со станбен објект согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;
- банката има право да го изврши обезбедувањето во услови кога другата банка не ги исполнува своите обврски од репо-договорот;
- банката има првенство/приоритет во наплатата на овие побарувања во случај на стечај или ликвидација на другата банка.

Изложеноста кон третото лице е еднаква на износот на неговите обврски кон другата банка коишто се купени со обратниот репо-договор. Доколку и покрај поделбата согласно со ставот 1 од оваа точка, остане изложеност врз основа на обратниот репо-договор, таа изложеност се смета за изложеност кон другата банка.

9. Изложеноста на банката обезбедена со гаранција или контрагаранција од трето лице може да се смета за изложеност кон лицето коешто ја издало гаранцијата или контрагаранцијата (изложеност кон трето лице), доколку се исполнети следниве услови:

- на необезбедениот дел од изложеноста кон третото лице се применува пондер на ризичност којшто е еднаков или понизок од пондерот на ризичност што се применува на необезбедениот дел од изложеноста кон лицето чијашто изложеност се обезбедува со гаранцијата или контрагаранцијата, и
- гаранцијата/контрагаранцијата ги исполнува условите за нефинансиран инструмент за кредитна заштита, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, при што треба да се имаат предвид и соодветните одредби за корекција на вредноста на нефинансираниот инструмент за кредитна заштита во случај на делумна покриеност, рочна и валутна неусогласеност на нефинансираниот инструмент за кредитна заштита и изложеноста обезбедена со гаранција или контрагаранција од трето лице.

III. ПОВРЗАНИ ЛИЦА

Лица поврзани преку контрола

10. За потребите на точката 2 потточка 2.6 алинеја 1 од оваа одлука, како лица поврзани преку контрола се сметаат најмалку и следниве лица:

- две или повеќе лица кај кои мнозинството на членовите на органите на надзор и управување се исти;
- правно лице и лице коешто е член на орган на надзор и/или управување на тоа правно лице, освен доколку лицето коешто е член на орган на надзор и/или управување не остварува значително влијание врз управувањето и врз донесувањето на политиките и финансиските и деловните одлуки во тоа правно лице;
- лица коишто се контролирани од исто или од исти лица;
- лица под контрола на матично лице коишто согласно со сметководствените стандарди ги исполнуваат условите за вклучување во консолидираните финансиски извештаи.

Во случај на индиректна контрола, вкупниот влог, или вкупните права на глас во правното лице претставуваат збир на директните влогови, или правата на глас на лицата поврзани преку контрола, вклучувајќи го и влогот, или правата на глас на лицето коешто настапува во нивно име и за нивна сметка.

По исклучок на ставот 2 од оваа точка, вкупниот влог или вкупните права на глас не ги вклучуваат влогот или правата на глас коишто произлегуваат од акции коишто ги поседуваат лицата од ставот 2 од оваа точка, доколку постојат ограничувања, во каква било форма, за користење на правото на глас коешто произлегува од тој влог, односно од тие акции.

11. За потребите на точката 2 потточка 2.7 алинеја 2 од оваа одлука, банката утврдува група на поврзани лица со банката, најмалку во следниве случаи:

- акционер што остварува контрола во банката, заедно со лицата поврзани со него и сите лица во кои банката остварува контрола и лицата поврзани со нив, или
- акционер со квалификувано учество во банка, заедно со лицата поврзани со него и лицето назначено за негов претставник во надзорниот одбор на банката и сите лица поврзани со тоа лице.

12. Банката утврдува лица поврзани преку контрола и во случаите кога изложеноста кон кое било лице претставува одбитна ставка од изложеноста кон лице.

Лица кај кои постои економска поврзаност

13. За потребите на точката 2 потточка 2.6 алинеја 2 од оваа одлука, како лица кај кои постои економска поврзаност се сметаат најмалку следниве лица:

- најмалку 50% од побарувањата или обврските на едното лице во последните дванаесет месеци произлегуваат од трансакции со другото лице;
- изложеноста одобрена на едно лице е целосно или делумно гарантирана од другото лице или е дадена друга форма на обезбедување од другото лице – давател на обезбедувањето, а изложеноста е во износ којшто би предизвикал финансиски проблеми

кај давателот на обезбедувањето, доколку дојде до активирање на обезбедувањето;

- значителен дел од производите/услугите на едното правно лице се купуваат од другото лице, при што на пазарот не може лесно да се најде друг купувач за тие производи/услуги;
- две или повеќе лица имаат заеднички добавувач и/или заеднички извор на финансирање и/или отплата на обврските, при што, во случај на достапност на тој добавувач/извор, не може лесно да се најде друг добавувач/извор на средства;
- лица коишто имаат заеднички обврски врз основа на договор склучен со банката (на пример: кредитокорисник и кокредитобарател).

Две или повеќе лица коишто исполнуваат еден или повеќе од критериумите наведени во ставот 1 од оваа точка може да не се сметаат за поврзани лица доколку банката има неспорни докази дека лицето ќе може навреме да најде други извори на финансирање или други деловни партнери, со што ќе ги надмине финансиските проблеми предизвикани од поврзаноста од ставот 1 од оваа точка.

Банката не е должна да ја утврдува поврзаноста од ставот 1 од оваа точка за лице чијашто вкупна изложеност, вклучувајќи ја и изложеноста кон другите лица од групата поврзани лица преку контрола и изложеноста кон групата поврзани физички лица, не надминува 2% од сопствените средства на банката.

14. Банката утврдува поврзаност помеѓу две или повеќе лица коишто се економски поврзани со трето лице, дури и во случај кога банката нема изложеност кон третото лице, освен доколку е исполнет условот од точката 13 став 2 од оваа одлука.

Банката утврдува лица поврзани преку економска поврзаност и во случаите кога изложеноста кон кое било лице претставува одбитна ставка од изложеноста кон лице.

15. Во случаите кога едно лице е економски поврзано со неколку лица коишто меѓусебно не се поврзани, согласно со одредбите од оваа глава, банката може да утврди неколку различни групи поврзани лица.

16. Во случај кога едно лице е поврзано преку контрола или кај кое постои економска поврзаност со централната влада во Република Северна Македонија, локалната самоуправа во Република Северна Македонија или јавна институција со третман на централна влада во Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: централна и локална власт), банката формира посебна група поврзани лица којашто се состои од тоа лице и централната и локалната власт со која е поврзано, вклучувајќи ги и правните и физичките лица поврзани со тоа лице.

Во случаите кога постои економска поврзаност помеѓу лицата коишто се поврзани преку контрола со централната и локалната власт или кај кои постои економска поврзаност со централната и локалната власт, банката утврдува посебна група поврзани лица којашто се состои од тие лица, вклучувајќи ги и правните и физичките лица поврзани со тие лица, без да ја вклучи централната или локалната власт.

17. Покрај случаите наведени во оваа одлука, група поврзани лица се утврдува и во други случаи за кои банката или Народната банка ќе оцени дека постои единствен ризик, бидејќи се поврзани на начин којшто е сличен на случаите определени со оваа одлука.

IV. ЛИМИТИ НА ИЗЛОЖЕНОСТА

18. Изложеноста кон кредитокорисник на банката и лицата поврзани со него, изложеноста кон подружница на банката, изложеноста кон акционер со квалификувано учество и лицата поврзани со него, изложеноста кон лице со посебни права и одговорности во банката и лицата поврзани со него, вкупниот износ на изложеност кон лицата поврзани со банката, како и вкупниот износ на големи изложености не смеат да ги надминат лимитите на изложеност пропишани во Законот за банките.

Во утврдувањето и следењето на лимитот на изложеноста кон член на надзорен одбор во банката не се вклучува изложеноста на банката кон акционерот којшто го назначил тоа лице со посебни права и одговорности за негов претставник во надзорниот одбор на банката, освен доколку членот на надзорниот одбор остварува контрола врз тој акционер. Изложеноста кон членот на надзорниот одбор во банката заедно со изложеноста кон акционерот којшто го назначил за негов претставник не смее да го надмине лимитот на изложеноста пропишан во Законот за банките (10% или 25% од сопствените средства на банката).

19. При утврдувањето и следењето на лимитите од точката 18 од оваа одлука, банката ја намалува изложеноста за износот на одбитните ставки.

20. За утврдување и следење на лимитите на изложеност од оваа одлука, сопствените средства на банката се утврдуваат согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

21. Банката е должна постојано да ги почитува лимитите од оваа одлука.

22. По исклучок на точката 21 од оваа одлука, банката може да ги надмине лимитите на изложеност од точката 18 од оваа одлука во следниве случаи:

- надминувањето е настанато како резултат на спојување или присоединување на две правни лица;
- надминувањето е резултат на причини врз кои банката не можела или не може да влијае;
- надминувањето е резултат на изложеност од портфолиото за тргување.

Банката не смее да го зголемува оствареното надминување од ставот 1 алинеи 1 и 2 од оваа точка, со зголемување на кредитната изложеност.

Банката може да го оствари надминувањето од ставот 1 алинеја 3 од оваа точка, доколку истовремено се исполнети следниве услови:

- надминувањето е единствено резултат на повисок износ на изложеност од портфолиото за тргување, односно изложеноста на банката од портфолиото на банкарски активности кон лицето или групата поврзани лица не ги надминува лимитите на изложеност;
- банката располага со соодветно ниво капитал за покривање на надминувањето на лимитите на изложеност, утврдено согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;
- доколку се поминати десет или помалку дена од надминувањето, изложеноста од портфолиото за тргување не надминува 500% од сопствените средства на банката;
- сите надминувања коишто произлегуваат од изложености од портфолиото за тргување и коишто траат подолго од десет дена, заедно не надминуваат 600% од сопствените средства на банката.

23. Банката не смее да презема активности коишто претставуваат избегнување на обврската за издвојување и располагање со капитал согласно со точката 22 став 3 алинеја 2 од оваа одлука, преку привремен пренос на изложеноста кај која надминувањето трае подолго од десет дена на друго лице (независно дали е во рамките на банкарската група или не, доколку банката е дел од банкарска група) или преку преземање трансакции со кои се врши затворање на изложеноста во текот на периодот до 10 дена и одобрување нова изложеност по истекот на овој период.

24. Поединечниот капитален дел (вложување) на банката во нефинансиска институција, агрегатниот, односно вкупниот износ на капиталните делови во нефинансиски институции и имотот на банката во земјиште, згради, опрема и капитални делови во нефинансиски институции, не смеат да ги надминат лимитите на изложеност врз основа на вложување на банка, пропишани со Законот за банките.

Банката може да ги надмине лимитите за вложување во нефинансиски институции од ставот 1 од оваа точка, доколку целиот износ на надминувањето е покриен со соодветен износ сопствени средства, односно доколку надминувањето претставува одбитна ставка од сопствените средства на банката.

При утврдувањето и следењето на лимитите од ставот 1 од оваа точка не се вклучува капиталниот дел на банката во друштвата за помошни банкарски услуги.

V. ИЗЛОЖЕНОСТИ КОИШТО НЕ СЕ ВКЛУЧУВААТ ВО ПРЕСМЕТКАТА НА ЛИМИТИТЕ НА ИЗЛОЖЕНОСТ

25. Следниве изложености не се земат предвид при утврдувањето и следењето на лимитите на изложеноста од точката 18 од оваа одлука:

25.1. Изложеност обезбедена со паричен депозит вложен кај банката, кај матичното лице или кај подружница на банката, при што е потребно истовремено да бидат исполнети следниве услови:

- рокот на достасување на паричниот депозит е еднаков или подолг од рокот на достасување назначен во договорот за изложеноста;

- паричниот депозит може да се повлече од страна на лицето само за делот од изложеноста којшто е намирен;
- постои писмен документ со кој се потврдува намената на депозитот, како средство за обезбедување на изложеноста;
- паричниот депозит е определен како средство за обезбедување во договорот за изложеноста;
- во случај на извршување на обезбедувањето, банката е единствениот корисник на паричниот депозит;
- извршувањето на обезбедувањето настанува во услови кога лицето не ги исполнува своите обврски коишто произлегуваат од договорот за изложеноста.

25.2. Изложеност обезбедена со сертификат за депозит издаден од банката, подружница на банката или од матичното лице на банката, при што сертификатот ги исполнува условите од потточката 25.1 од оваа точка.

25.3. Изложеност кон централни банки, централни влади или јавни институции за која, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, на необезбедениот дел се применува пондер на ризичност од 0%.

25.4. Изложеност кон меѓународни организации или мултилатерални развојни банки за која, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, на необезбедениот дел се применува пондер на ризичност од 0%.

25.5. Изложеност обезбедена со неотповикливи, безусловни гаранции коишто се платливи на првиот писмен повик издадени од централни банки, централни влади, јавни институции, меѓународни организации или мултилатерални развојни банки доколку на необезбедениот дел на побарувањата од издавачот на гаранцијата се применува пондер на ризичност од 0%, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

25.6. Изложеност обезбедена со хартии од вредност издадени од централни банки, централни влади, јавни институции, меѓународни организации или мултилатерални развојни банки доколку на необезбедениот дел на побарувањата од издавачот на хартиите од вредност се применува пондер на ризичност од 0%, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

25.7. Изложеност кон или изложеност обезбедена со неотповикливи, безусловни гаранции коишто се платливи на првиот повик издадени од локалната самоуправа во Република Северна Македонија или од локалната самоуправа или регионалната власт во земја членка на Европската Унија за која, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, се применува пондер на ризичност од најмногу 20%.

25.8. Изложеност којашто банката ја одобрува како посредник на Развојната банка на Северна Македонија, до оној дел од изложеноста за кој банката како посредник не го покрива кредитниот ризик.

25.9. Изложености кон централни банки од други земји врз основа на обврска за издвојување задолжителна резерва изразена во валутата на земјата на централната банка во која се чува задолжителната резерва.

25.10. Изложеност обезбедена со полиса за осигурување на побарувањата издадена од Развојната банка на Северна Македонија или од странска агенција за кредитирање на извозот со кредитен рејтинг од призната ИКР или АКИ за која е утврдено дека му припаѓа на помалиот од: (1) степенот на кредитен квалитет 2 или од (2) степенот на кредитен квалитет којшто му одговара на рејтингот за долгот во странска валута на централната влада на земјата во која се наоѓа седиштето на агенцијата, винкулирана во корист на банката.

25.11. Вонбилансна позиција за која, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, е утврден фактор на конверзија од 0%.

25.12. Вонбилансна позиција за која, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, е утврден фактор на конверзија од 20%, но само во износ до 50% од вредноста на таа вонбилансна позиција.

25.13. Изложеност обезбедена со недвижен имот којшто ги исполнува условите за побарувања покриени со станбен објект, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, но само до понискиот износ од 50% од пазарната вредност на недвижниот имот или 60% од изложеноста покриена со станбениот објект.

25.14. Изложеност кон Фондот за осигурување на депозитите (во понатамошниот текст: Фондот) или кон шема за осигурување депозити во друга земја, доколку постои законска обврска за финансирање на шемата.

25.15. Изложеност, вклучувајќи и изложеност врз основа на учество или друг вид вложување кон институции коишто, согласно со законски или договорни одредби, се надлежни за порамнување на плаќањата во рамките на систем или мрежа во кој/а банката е членка.

25.16. Изложеност врз основа на исклучително висококвалитетни покриени обврзници коишто се дел од нивото 1 ликвидна актива, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за управување со ликвидносниот ризик.

При утврдувањето и следењето на лимитите на изложеноста од точката 18 од оваа одлука, банката може да примени само еден од исклучоците од ставот 1 од оваа точка на иста изложеност кон лице или на ист дел од изложеноста кон лице.

26. При утврдувањето и следењето на лимитите на изложеноста од точката 24 од оваа одлука, во вложувањата во нефинансиски институции не се вклучуваат капиталните делови стекнати врз основа на ненаплатени побарувања, само во првите три години од нивното стекнување.

VI. СЛЕДЕЊЕ НА ПОВРЗАНИТЕ ЛИЦА И ЛИМИТИТЕ НА ИЗЛОЖЕНОСТА

27. Банката е должна да воспостави соодветен систем за утврдување, следење, известување и евидентирање на поврзаните лица, големите изложености и лимитите на изложеност.

Системот од ставот 1 од оваа точка се состои најмалку од:

- политика за следење на поврзаните лица, големите изложености и на лимитите на изложеноста, согласно со точката 28 од оваа одлука;
- спречување на активностите коишто ќе овозможат избегнување на обврската за утврдување и одржување капитал потребен за покривање на надминувањето на лимитите на изложеноста, согласно со точката 23 од оваа одлука;
- навремено известување на органите на банката за големите изложености, како и за почитувањето на воспоставените лимити и нивното надминување;
- соодветно управување со ризикот од концентрација, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за управување со ризиците;
- следење на исполнувањето на условите пропишани во оваа одлука за одбитните ставки од изложеноста кон лице.

28. Банката е должна да има политика за следење на поврзаните лица и на лимитите на изложеноста, којашто може да биде посебен документ или да е составен дел на друга политика или друг интерен акт на банката (правила, процедури и слично).

Политиката од ставот 1 од оваа точка треба да содржи постапка и правила најмалку за:

- утврдување и следење на изложеноста кон лице;
- утврдување и следење на групите поврзани лица и изложеноста кон групите поврзани лица, како и на лицата поврзани со банката и нивната изложеност;
- утврдување и следење на големите изложености;
- утврдување и следење на изложеноста врз основа на вложување во нефинансиски институции;
- следење на почитувањето на лимитите на изложеноста од точките 18 и 24 од оваа одлука и на воспоставените интерни лимити на изложеност;
- утврдување и следење на изложеностите врз основа на позиции на секјуритизација и вложувања во удели на отворени инвестициски фондови со цел да се утврди дали постои дополнителна изложеност врз основа на овие побарувања;
- следење на изложеноста кон лицата коишто се издавачи на нефинансирани инструменти на кредитна заштита, изложеностите врз основа на позиции на секјуритизација и вложувања во удели на инвестициски фондови, а со цел да се намали ризикот од концентрација.

29. Најдоцна до 31 јануари секоја година, лицата со посебни права и одговорности и акционерите со квалификувано учество во банката се должни да

пополнат изјава во која ќе ги наведат лицата со посебни права и одговорности, акционерите и кредитокорисниците на банката коишто, согласно со Законот за банките и оваа одлука, се сметаат за поврзани со нив.

Банката е должна да воспостави список на лицата од ставот 1 од оваа точка коишто се поврзани со лицата со посебни права и одговорности и со акционерите со квалификувано учество и да го ажурира тој список на редовна основа, имајќи ги предвид одредбите од Законот за банките.

Лицето со посебни права и одговорности на кое му се одобрува изложеност, или кое е поврзано со лицето на кое му се одобрува изложеност, не смее да учествува во донесувањето одлука за одобрување на изложеноста.

30. Банката не смее да одобри изложеност на нов клиент без да утврди дали постои поврзаност на новиот клиент со останатите кредитокорисници на банката, со нејзините акционери со квалификувано учество и со лицата со посебни права и одговорности во банката.

За утврдување на групите поврзани лица и изложеноста кон групите поврзани лица, банката е должна да ја обезбеди потребната документација за сопственичката структура и/или за финансиската состојба на лицата, како и секоја друга документација од која ќе може да се добијат податоци за постоење или непостоење поврзаност.

Банката е должна да ги следи промените во податоците и информациите од аспект на утврдувањето на поврзаноста и да ја ажурира потребната документација, најмалку при: оцена на кредитната способност, оцена на промената на кредитната способност на лицето, значајни промени на договорните услови под кои е одобрена изложеноста кон лицето или добиени сознанија за промени во документацијата или во (не)постоењето поврзаност.

VII. ЛИМИТИ НА ИЗЛОЖЕНОСТА НА КОНСОЛИДИРАНА ОСНОВА

31. При утврдувањето и следењето на лимитите од оваа одлука од страна на банка којашто е предмет на консолидирана супервизија, согласно со регулативата на Народната банка за консолидирана супервизија на банките, се имаат предвид одредбите од главата IV од оваа одлука.

32. Износот на сопствените средства на банката којашто е предмет на консолидирана супервизија се утврдува согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.

VIII. ИЗВЕСТУВАЊЕ НА НАРОДНАТА БАНКА

33. Банката е должна да изготвува извештаи за спроведувањето на оваа одлука коишто ќе содржат податоци за:

33.1. Големите изложености, вклучувајќи ги и одбитните ставки од големите изложености;

33.2. Најголемите десет изложености кон други банки на консолидирана основа, како и за најголемите десет изложености кон финансиските друштва и

другите институции коишто вршат слични активности како банките, но не се опфатени со домашната или странската регулатива со која се уредува основањето и работењето на банки/кредитни институции, вклучувајќи ги и одбитните ставки од овие изложености;

33.3. Изложеностите коишто не претставуваат големи изложености, но коишто на консолидирана основа надминуваат 10 милиони евра во денарска противвредност;

33.4. Изложеностите кон лицата поврзани со банката;

33.5. Износот на капиталниот дел (вложување) во нефинансиска институција и вкупниот износ на капитални делови во нефинансиски институции;

33.6. Вкупниот износ на имотот на банката во земјиште, згради, опрема и во капитални делови во нефинансиски институции;

33.7. Износот на надминувањето на лимитите на изложеноста, вклучувајќи ги и лимитите на вложувањата во нефинансиски институции, на начин пропишан со оваа одлука и времетраењето на надминувањето;

33.8. Изложеноста на банката врз основа на точката 8 од оваа одлука.

34. Извештаите од точката 33 потточките 33.1 и 33.2 од оваа одлука треба да содржат податоци за:

- лицето или групата поврзани лица кон кои банката има изложеност;
- износот на изложеноста кон лицето или групата поврзани лица, пред да се земат предвид одбитните ставки од изложеноста кон лицето или групата поврзани лица;
- видот на инструментот за кредитна заштита, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, доколку изложеноста е покриена со таков инструмент, и
- износот на изложеноста кон лицето или групата поврзани лица намалена за одбитните ставки од таа изложениост.

35. Банката е должна веднаш да ја извести Народната банка за секое надминување на лимитите на изложеноста од точката 22 од оваа одлука, наведувајќи ги лицето или групата поврзани лица кај кое/која е остварено надминувањето, износот на надминувањето и причините за оствареното надминување.

Во случаите на надминување на лимитот на изложеноста од точката 22 став 1 алинеи 1 и 2 од оваа одлука, банката е должна во известувањето од ставот 1 од оваа точка да го наведе и рокот во кој планира да го исполни лимитот на изложеноста.

Доколку банката планира исполнување на лимитот на изложеноста од ставот 2 од оваа точка во период подолг од три месеци, должна е да достави план со активности за сведување на изложеноста во пропишаниот лимит на изложениост.

Народната банка може да побара поинаков рок за сведување на изложеноста во рамките на пропишаниот лимит, како и да преземе соодветни мерки за усогласување на банката со пропишаниот лимит.

36. Банката е должна веднаш да ја извести Народната банка во случај на преземени активности заради избегнување на обврската за утврдување и одржување капитал потребен за покривање на надминувањето на лимитите на изложеноста согласно со точката 23 од оваа одлука.

37. Банката ги составува извештаите од точката 33 од оваа одлука според сметководствената состојба на 31 март, 30 јуни, 30 септември и 31 декември.

Рокот за доставување на извештаите со состојба на 31 декември до Народната банка е пет работни дена по истекот на рокот за доставување на неревидираниот годишен финансиски извештај.

Рокот за доставување на извештаите со состојба на 31 март, 30 јуни и 30 септември до Народната банка е петнаесет работни дена по истекот на периодот за кој се доставува извештајот.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, банката којашто е предмет на консолидирана супервизија е должна да ги достави извештаите од точката 33 од оваа одлука на консолидирана основа, според сметководствената состојба на 31 декември и 30 јуни, во рок од 30 дена по истекот на роковите од ставовите 2 и 3 од оваа точка.

38. На посебно барање на Народната банка, банката е должна да изготви извештаи со состојба на друг ден и во друг рок коишто се различни од состојбата и роковите наведени во точката 37 од оваа одлука.

39. Банката е должна да ги достави изјавите од точката 29 од оваа одлука до Народната банка најдоцна до 10 февруари секоја година.

IX. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

40. Гувернерот на Народната банка ги пропишува упатството и обрасците на извештаите за спроведувањето на оваа одлука.

41. Одредбите од оваа одлука што се однесуваат на банките соодветно се применуваат и на филијалите на странските банки, имајќи ги предвид одредбите од Законот за банките и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон со кои се регулира работењето на филијалите на странски банки во Република Северна Македонија.

За утврдување на лимитите на изложеноста на филијала на странска банка, како сопствени средства се смета депозитот со кој филијалата е должна да располага, согласно со Законот за банките.

42. Одредбите од оваа одлука што се однесуваат на начинот на утврдување и следење на поврзаните лица и начинот на известување на Народната банка, соодветно се применуваат и на штедилниците.

43. Оваа одлука стапува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“, а ќе почне да се применува од 1 јануари 2021 година.

44. На денот на почнувањето со примена на оваа одлука, престанува да важи

**О бр. 02-15/XI-1/2020
30 јули 2020 година
Скопје**

**Гувернер и претседавач
на Советот на Народната банка на
Република Северна Македонија
д-р Анита Ангеловска-Бежоска**